

Právní význam sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy ve světle doktrinárního vývoje

Michal Králík*

Motto: K hanbě lidí je známo, že zákony hry jsou jediné, které jsou všude jasné a neporušitelné a které se dodržují. Proč Inda, který stanovil pravidla šachu, všude dobrovolně respektují?

Voltaire

I. ÚVOD

Procházel-li jsem českou právníckou publicistiku posledních patnácti let, zjistil jsem, že Časopis pro právní vědu a praxi byl jedním z mála, na jehož stránkách byl publikován příspěvek vztahující se k problematice vzájemných vztahů sportu a práva.¹ Sportovněprávní publicistika na stránkách jiných právnických periodik byla (a v zásadě je) velmi skromná.² Snad v posledním období lze vedle – z ryze teoretického sportovněprávního hlediska – okrajových problémů,

jako je např. otázka zdaňování příjmů sportovců a jejich sociální zabezpečení apod. – jinak velmi limitované – sportovněprávní literatury považovat za přínos její zaměření, dané aktuální nutností, na dopad evropského práva na sportovní činnost, zejména z pohledu práva volného pohybu osob a služeb a tzv. soutěžního práva v návaznosti na rozsudek Evropského soudního dvora ve věci Bosman.³ Sám jsem se pak snažil v posledních letech přispět do sportovněprávní literatury několika příspěvky, které se týkaly především obecných otázek vzájemných vztahů sportu a práva.⁴

* Mgr. Michal Králík, Ph. D., soudce Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně a externí pedagog Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci

¹ K tomu srovnej: VALA, V.: K právnímu postavení sportovních oddílů a profesionálních sportovců, Časopis pro právní vědu a praxi, 1996, č. 2, str. 329 a násl.; z brněnského právně-akademického prostředí pak dále srovnej: VALA, V.: Smluvní vztahy v profesionálním sportu, diplomová práce, Masarykova univerzita Brno, 1997.

² K tomu srovnej např.: JANKOVSKÁ, M.: Lyžařské právo? Právní rádce, 1995, č. 1, str. 53 a násl. nebo HAJN, P.: Umělci a sportovci v reklamě, Právní rozhledy, 1995, č. 2, str. 55–57.

³ K tomu srovnej např.: HAMERNÍK, P.: Vývoj regulace sportu v právu ES, Právník, 2004, č. 4, str. 383–400, NEDELKA, M.: Analýza úpravy sportu v práve ES a návrhy *de lege ferenda* v oblasti právní úpravy sportu v Slovenskej republike, 2003. Uvedený materiál byl českým autorem Martinem Nedelkou zpracován v rámci prací na novém slovenském zákonu o sportu a zřejmě běžně dostupný čtenáři není. Dále srovnej: NEDELKA, M.: Soutěžní právo ES a sport, Evropské právo, 2001, č. 4, C. H. Beck, str. 4 a násl.; ARNOLD, R.: Sport a Evropské společenství, Evropské právo, 2000, č. 6, str. 10; HAMERNÍK, P.: Aktuální otázky aplikace práva EU volného pohybu osob a služeb na sportovní asociace, Bulletin advokacie, 2005, č. 10, str. 32 a násl.; VIROVÁ, V.: Šport, pracovné podmienky a zásada nediskriminácie podľa Dohody o partnerství a spolupráci, Jurisprudence, 2005, č. 6, str. 59 a násl.; HAMERNÍK, P.: Rozsudek Evropského soudního dvora Simutenkov – definitivní konec cizineckých kvót ve sportu v EU?, Právní rozhledy, 2005, č. 21, str. 795 a násl.; SVOBODA, P.: Bosman: fotbal v evropské právo, Právník, 1996, č. 12; ARNOLD, R.: Sport a komunitární právo, Evropské právo, 2002, č. 10, str. 13–16 a další.

⁴ K tomu srovnej z autorových příspěvků k obecným otázkám vzájemných vztahů sportu a práva např.: KRÁLÍK, M.: Právo ve sportu. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, 304 stran. K otázkám sportovně-právní problematiky pak autor publikoval zejména následující příspěvky: M. KRÁLÍK: Sport a právo – Několik teoretických poznámek k vzájemným vztahům sportu a práva (úvod do problematiky), Tělovýchovný pracovník, 9/1998, str. 4–5 a 10/1998, str. 4, M. KRÁLÍK: Zamyšlení nad tzv. sportovním právem, Právní rozhledy, 10/1998, str. 485–495, M. KRÁLÍK: Právní aspekty sportovní činnosti (má právo ve sportu své místo?), Masarykova univerzita (diplovní práce), Brno, 2000, 597 stran, M. KRÁLÍK: Sportovní legislativa a její význam v současném právním světě, Právní rozhledy, 1/2001, str. 23–32, M. KRÁLÍK: Sport, právo a Evropská unie, Sborník příspěvků národní konference „Sport v České republice na začátku třetího tisíciletí“, FTVS UK, Praha, 2001, 2. díl, str. 46–50, M. KRÁLÍK: Sportovní legislativa na prahu třetího tisíciletí, Sborník příspěvků národní konference „Sport v České republice na začátku třetího tisíciletí“, FTVS UK, Praha, 2001, 1. díl, str. 467–468, M. KRÁLÍK: Právo ve sportu – iluze nebo nutnost? Sborník příspěvků národní konference „Sport v České republice na začátku třetího tisíciletí“, FTVS UK, Praha, 2001, 2. díl, str. 290–295, KRÁLÍK, M.: Právo ve sportu: Iluze či nutnost? Právník, 2001, č. 5, str. 467–490, M. KRÁLÍK: Sportovní legislativa na prahu třetího tisíciletí, Telesná výchova & sport, 11, 2001, č. 2, str. 46–48, M. KRÁLÍK: Analýza právního postavení „amatérského“ a „profesionálního“ sportovce v kolektivních a individuálních sportech de lege lata a de lege ferenda (vybrané otázky), Zlín, 2003, vlastním nákladem, M. KRÁLÍK: Právní aspekty sportovní činnosti v České republice po vstupu do Evropské unie, Sport a EU – Evropská unie a její vliv na sportovní prostředí, MŠMT – odbor sportu a tělovýchovy, Praha, 2004, str. 45–52. Tyto materiály však nejsou zaměřeny na oblast právní odpovědnosti ve sportu.

Vracím-li se pak úvahou opět k obsahu tuzemské právní publicistiky, nezbyvá mi než konstatovat, že v období po roce 1990 zřejmě jejím obsahem není žádný příspěvek vztahující se k tzv. klasické oblasti vzájemných vztahů sportu a práva, tj. k otázkám právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Jedná se o poměrně zvláštní jev, neboť existující publicistika vztahující se ke vzájemným otázkám sportu a práva zpravidla reaguje na existující právní problémy ve sportovní oblasti. Přestože k nim patří i sportovní úrazy a často zásadní důsledky, které se k nim vztahují, tato oblast sportu zůstává zájmem právníků prakticky nedotčena. Pokud se již (nikoliv však v odborné literatuře) zmínka o tomto tématu objeví, zpravidla k řešení problému žádným způsobem nepřispívá.⁵

Protože se otázkami právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy zabývám již déle a vím, že česká „faktická exempce sportovců“ z právního postihu za sportovní úrazy jde proti evropskému a světovému vývoji, který se uvedeným problémem doktrinálně trvale zabývá již více než sto let⁶, snažil jsem se na stránkách zejména českých právnických periodik v rámci širšího projektu věnovaného danému tématu seznámit čtenáře se základními otázkami právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy⁷, nikoliv ve snaze o – jak by se mohlo zdát – deklarované upřednostnění právního „postihu“ sportovců za sportovní úrazy, ale o nalezení právních hranic pro výkon sportovní činnosti tak, aby sportovcům byly přiblíženy právní podmínky pro výkon jejich činnosti s vědomím, že existují hranice, při jejichž překročení může nastoupit, a v zahraničí pravidelně nastupuje, právní odpovědnost za způsobený sportovní úraz. Protože jednotlivé materiály publiko-

vané v rámci zmiňovaného projektu mají na sebe obsahově navazovat, přesto však mají obsahovat informace odlišné, zvolil jsem pro čtenáře Časopisu pro právní vědu a praxi zpracování tématu, o němž v české právní doktríně nebylo ještě nikdy pojednáno, a jež zahrnuje nastínění otázky právního významu sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy, byť při vědomí, že pro složitost problematiky se jedná pouze o nastínění problému. Myslím však, že akademické zázemí tohoto časopisu je vhodným pro seznámení čtenáře s tímto teoretickým problémem, který se ovšem zcela zákonitě promítá do právní a sportovní praxe. Pro úplnost výkladu lze dodat, že naznačená oblast v širším kontextu tvoří součást specifické problematiky, kterou je porovnání sportovních pravidel a právních norem, jež v československé literatuře provedl pouze J. Prusák⁸, v zahraniční literatuře z různých pohledů např. M. Kummer⁹ a A. J. Szwarc¹⁰, nověji pak P. Jolidon¹¹, kteří své práce zaměřili dominantně k této oblasti. Ovšem i autoři zabývající se jako stěžejními jinými sportovně-právními problémy, se nutně ke sportovním pravidlům a právním normám dostávají. Jde totiž o jednu z nejzákladnějších kategorií, od níž se zprostředkovaně odvíjejí další názory a úvahy. Aspekty týkající se sportovních a právních pravidel proto pravidelně nalezneme v pracích věnovaných právní odpovědnosti ve sportu, postavení sportovních organizací, tzv. sportovní justici, soudnímu přezkumu rozhodnutí sportovních organizací a v mnohých dalších, přičemž je typické, že se s nimi setkáváme jak v nejstarší literatuře¹², která nebyla výlučně na sportovně-právní oblast zaměřena, tak také ve starších pramenech první poloviny 20. století¹³, v období

⁵ Pravidelně se ve zcela obecné rovině zpravidla na stránkách denního tisku objeví úvahy o možném právním postihu sportovců při gradujičích tuzemských sportovních soutěžích, zejména fotbalových a hokejových, při hrubých zákrocích, ke kterým každoročně dochází. Stejně tak je ovšem typickým jevem, že po několika dnech toto „veřejné pohoršení“ odezní bez dalšího dopadu. Pro letošní rok k danému jevu srovnej např. stranu 16 periodika Nedělní svět z 2. 4. 2006, reagující na první kola letošního hokejového play-off a zákroky, které se v nich objevily. Materiál obsahoval nadpisy *Když je na ledě krev, Pomohou jen exemplární tresty, Hokejka jako likvidační zbraň*, přesto však právní názor, který zde byl vysloven, byl k aplikaci trestní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy striktně odmítavý: BENEŠ, P.: „Paragrafy mezi mantinely nepatří“. Autorem byl vysloven názor, že „obecně jsem zásadně proti tomu, aby se podobné incidenty řešily před soudem nebo jinými orgány činnými v trestním řízení. Sport je provozován v určitém autonomním prostředí předem definovaných vztahů, má své prostředky, jak podobné situace řešit. V první řadě je k tomu určen rozhodčí v roli arbitra přímo na ledě a poté další disciplinární orgány příslušného svazu.“

⁶ K jedné z prvních monografií v dané oblasti patří například dílo německého autora E. Kardinga; k tomu srovnej: KARDING, E.: *Straflosevorsätzliche Körperverletzungen bei Bewegungsspielen*, Freiburg, 1902.

⁷ K dalším materiálům tohoto projektu srovnej přehled v závěru druhého článku pro Časopis pro právní vědu a praxi.

⁸ K tomu srovnej např.: PRUSÁK, J.: *Vztah mezi sportovním pravidlom a pravidlom socialistického spolužitia a kritické stanovisko k tzv. sportovému právu*, Právny Obzor, 67, 1984, č. 9, str. 864 a násl. nebo PRUSÁK, J.: *Šport a právo (Úvod do dejín, teórie a praxe právnej zodpovednosti v športe)*, Šport, slovenské telovýchovné vydavateľstvo Bratislava, 1984, str. 57–128.

⁹ KUMMER, M.: *Spielregel und Rechtsregel*, Berne, 1973.

¹⁰ SZWARC, A. J.: *Karnoprawne funkcje regul sportowych*, Poznań, 1977.

¹¹ JOLIDON, P.: *Ordre sportif et ordre juridique*, Revue suisse de jurisprudence, 1991.

¹² Srovnej např.: PLATÓN: *Zákony*, Oikoymenh, překlad František Novotný, druhé vydání, 1997, Kniha VIII, str. 212–213, kniha IX, str. 247; KUTTNER, S.: *Kanonistische schuldlehre von Gratian bis auf die Dekretalen Gregors IX (systematisch auf Grund der handschriftlichen Quellen dargestellt)*, Citta del Vaticano, Biblioteca apostolica Vaticana, 1935, str. 241 n.; PATKANIOWSKI, M.: *Wina i kara: Elementy Rzymske i Germanske w prawie karnym statutów miast wloskich*, Krakow, 1939, str. 66; ZAGANELLI, S.: *L'illecito penale nella attivita' sportiva*, Rivista di diritto sportivo, 1963, str. 207–226.

¹³ K tomu srovnej např.: LE ROUX, L.: *La responsabilité en matiere sportive* Rennes, 1935, str. 63, 66–67; LOUP, J.: *Les sports et le droit*, Paris, Librairie Dalloz, 1930, str. 90, 193–194; KARDING, E.: *Straflose vorstzliche Körperverletzungen bei Bewegungsspielen*.

po II. světové válce¹⁴, 60.–80. letech¹⁵ i v literatuře zcela nové.¹⁶ Je ovšem pozoruhodné, že zatímco problematika právních norem byla, je a nepochybně vždy bude v centru pozornosti právní teorie¹⁷ i teorie jednotlivých pozitivně-právních disciplín, tomuto zájmu ani zdaleka nekorresponduje odpovídající snaha teorie sportu ve vztahu ke sportovním pravidlům.¹⁸

II. SANKČNÍ MECHANISMY SPORTU A PRÁVA

Zmínka o sankčním hledisku je namístě mj. i proto, že souvisí se sportovními a právními normami a tvo-

ří neoddělitelnou součást jejich vzájemného vztahu, když uvažovat o normativní regulaci určitého společenského jevu bez přihlídnutí k sankčnímu mechanismu při poruchách v této regulaci je přinejmenším problematické. Sport ani právo v tomto ohledu nejsou výjimkou, když sportovní i právní pravidla představují podskupiny sociálních norem. Přestože rozsah právní normovanosti je širší než regulace sportovní, což je dáno jejich odlišným předmětem, nemusí to znamenat větší koncentraci právních norem než sportovních pravidel. Naopak A. Leroy postuluje závěr, že je to právě oblast tělovýchovy a sportu vyznačující se nej-

Freiburg, 1902, str. 49–53, 67–68; NÜRCK, S.: Sport und Recht (Die Leibesübungen in Gesetzgebung und Rechtsprechung), Reichsportverlag, Berlin SW 68, 1936, str. 277; MLETZKO, K.W.: Die strafrechtliche Behandlung von Körperverletzungen und Tötungen beim Sport, Erlangen, 1935, str. 33–34.

¹⁴ K tomu srovnej např.: BÖGELSACK, U., ARNOLD, W.: Rechtswissenschaftliche Systematik und bibliothekarisches System auf dem Gebiet des Sportrechtes, Theorie und Praxis der Körperkultur, 1956, č. 10, str. 759–763; BRUNNER, A.: Die Sportverletzung im schweizerischen Strafrecht, Zürich, 1949, 33, 52; CHARLES, M.R.: Le sport et le droit pénal, Revue de Droit Penal et le Criminologie, 1952–1953 č. 9, sešit z června 1953, str. 858; KENNY, C.S.: Outlines of kriminal law, Cambridge, 1952, str. 140 v; SZWARC, A.J.: Karnoprawne funkcje regul sportowych, Poznań, 1977, str. 145, pozn. 368; KUBLI, F.: Haftungsverhältnisse bei Sportveranstaltungen, Zürich–Ulster, 1952, str. 67–68; GUBIŃSKI, A.: Rzyzko sportowe, Nowe Prawo, 1959, č. 10, str. 1177 n. apod.

¹⁵ V tomto období nacházíme nebyvalý rozmach literatury k těmto otázkám; k tomu srovnej např.: SOŚNIAK, M.: Prawne znaczenie naruszenia regul sportowych, Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Warszawa–Poznań, 1962, č. 2, str. 41–50; ZAULI, B.: Essenza del diritto sportivo, Perugia, 1962; SAWICKI, J.: Lidé a paragrafy, Orbis, Praha, 1963, str. 204; BORRUSO, R.: Combattimento sportivo e diritto penale l'incidenza della responsabilità penale nell'esercizio dello sport, Rivista di diritto sportivo, 1966, č. 4; SAWICKI, J.: Rzyzko w sporcie, Sport i turystyka, 1968, str. 28–41; CONSTANT, J.: Droit penal et sport, Extrait de la Revue de Droit penal et de Criminologie, sešit z listopadu 1967; WERNER, F.: c.d., str. 13. V 70. letech např.: JĘDRUCH, S.: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu, Wydawnictwo prawnicze, Warszawa, 1972, str. 104 n.; SCHROEDER, F.–CH.: Sport und Strafrecht v: Sport und Recht, pod redakcí F. Ch. Schroedera a H. Kaufmanna, Walter de Gruyter, Berlin–New York, 1972, str. 25–27; SZWARC, A.J.: Wypadki sportowe w świetle prawa karnego (koncepcja wyłączenia tzw. obiektywnej istoty przestępstwa, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań, 1972, str. 22–33, 50; TKACZYK, J.: Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w czasie uprawiania sportu, Sport Wyczynowy, 1973, č. 3 str. 58–60; JĘDRUCH, S.: Reguy sportowe – warunkami umowy sportowej i ubezpieczeniowej, Sport Wyczynowy, 1977, č. 6, str. 44–48; Уваров, В.Н.: Государственное руководство физической культурой и спортом в СССР, Казахский институт физической культуры Алма-Ата, str. 65; SILANCE, L.: Interaction des règles de droit du sport et des lois et traités émanant des pouvoirs publics, Revue Olympique, 1977, č. 20, str. 619–628; PLOUVIN, J.Y.: Nature juridique de la sanction disciplinaire prononcée par une fédération d'un sportif professionnel connaincu de dopage, G.P., 1977, str. 450–457. V literatuře 80. let např.: WEISEMANN, U.: Sport, Spiel und Recht, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1983, str. 31; CHARLES, H.: Les relations du groupement sportif et de la puissance publique in: Centre d'études administratives, Université de Nice, Les Problèmes juridiques du sport, Le sportif et le groupement sportif, Economica: Paris, 1981, str. 221–235; PRUSÁK, J.: Vztah mezi sportovými pravidlom a pravidlom socialistického spoluzitia a kritické stanovisko k tzv. športovému právu, Právny Obzor, 67, 1984, č.9, str. 864–877; Fizičeskaja kultura, sport, turizm (pravovoje regulirovanije), Sverdlovsk, 1985; ALAPHILIPPE, F. et KARAQUILLO, J.P.: L'activité sportive dans les balances de la justice, PRÉFACE DE M. ROBERT BADINTER, DALLOZ: Paris 1985; WILL, M.R.: Rechtsgrundlagen der Bindung nationaler Verbände an internationale Sportverbandsregeln in: REUTER, D. (Hrsg.): Einbindung des nationalen Sportrechts im interantionale Bezüge, C.F. Müller, Heidelberg, 1987, str. 29–51; AUTEXIER, CH.: Le droit du sport en France et san environnement et européen, VERA, B.: Regimen jurídico del deporte en ESPAÑA, HÖRSTER, H.E.: Auf dem Wege zu einem Europäischen Sportrecht? (Bericht zum portugiesischen Recht) in: WILL, M.R.: Auf dem Wege zu einem europäischen Sportrecht? Europa-Institut Universität des Saarlandes, 1989, str. 7–58, 97–173 a pod.

¹⁶ PANAYOLOPOULOS, D.: Olympiós moral horizon and the victory's wild olive branch in the law theory, International journal of physical education, 28, 1991, č. 3, str. 29–33; ZUFFEREY, J. B.: Les contrats du sport professionnel face aux bonnes moeurs, Revue suisse de jurisprudence, 1990; ROCHAT, J.–P.: Le règlement des litiges en matière sportive, SIMON, G.: Le conflit sportif. un conflit de normes?, KIENER, H.: Die formelle Rechtskraft des Elfmeterpiffs – eine Annäherung an die Praxis bei vorsorglichen Massnahmen in: Droit et sport, Edité par Piermarco Zen–Ruffinen, Staempfli Editions SA Berne, 1997, str. 91–147; SALLIVA SPRING, C.: Les associations fédératives en droit suisse, Lausanne, 1990, str. 230; BADDELEY, M.: L' autonomie de l'association sportive en droit suisse, Chapitres choisis du droit du sport, Etudes et Recherches du GISS, Geneve, 1993, str. 33; JOLIDON, P.: Le droit du sport en Suisse, Schweizerische Juristen–Zeitung, Revue Suisse de Jurisprudence, 86, 1990., str. 389–390; SCHWAAR, G.: Le Tribunal Arbitral du Sport. Pratiques juridiques actuelles, 1992, str. 396 n.; STIFTER, H.K.: Die FIS–Verhaltensregeln für Skifahrer, Revue suisse de jurisprudence, 1991, str. 7–10.

¹⁷ KNAPP, V.: Theorie práva, 1. vydání, Praha, C.H. Beck, 1995, str. 147 a tam uvedený rozsáhlý seznam starší literatury; BOGUSZAK, J. – ČAPEK, J.: Theorie práva, Codex Bohemia, Praha, 1997, str. 65 n.

¹⁸ K tomu srovnej např.: CHOVANEC, J.: K teorii športových pravidel a k ich sankcionovaniu v socialistickom športe, Theorie a praxe tělesné výchovy, 22, 1974, č. 5, str. 223; PRUSÁK, J.: Šport a právo, c.d., str. 110; Sborník referátů z Národní kon-

větší hustotou pravidel ze všech lidských činností, tj. tzv. hyperlegalitou sportu.¹⁹

Ve sféře sankčního působení nalezneme řadu společných i rozdílných rysů. Již bylo řečeno, že systém sportu i práva je neoddělitelně spojen, jakožto normativní systém, s regulací, která se neobejde bez příslušných nástrojů při jejím nedodržování, resp. porušování. Tyto konkrétní aplikační mechanismy musí být zastřešeny institucionalizovaným strukturálním „organismem“, jenž v případě potřeby je schopen tyto sankce uplatnit a vykonat. Pro sportovní a právní pravidla je vedle jejich regulativního působení typické především to, že se musejí potýkat s následky jejich porušování, příp. obcházení. Pro sport je charakteristické, že u velkého množství sportovních pravidel v jejich nejužším chápání prakticky nedochází k jejich porušování. Netřeba pochybovat o tom, že jsou dodržována pravidla stanovící počet aktivních hráčů v kopané, způsob tahu jednotlivých šachových figur či pravidlo stanovící pro hráče ledního hokeje vybavení ochrannými přilbami. Zdá se, že tomuto relativně značnému počtu dodržovaných sportovních pravidel neodpovídá stejná situace v právu. Jistěže bychom našli právní pravidla, která jsou minimálně porušována, to je dáno ovšem nikoliv jejich striktním dodržováním, ale faktickou neživotností. Existuje velké množství právních norem, s nimiž se za celý život praktický právník neseťkává, přestože spadají do jeho specializace.

Jak u sportovních, tak i u právních pravidel nalezneme normy bez sankce, tzv. imperfektní normy. Zatímco v právu častokrát bývá jejich absence kritizována, protože struktura, cíl a význam normy sankci vyžaduje a její nedostatek bývá nejednou ztotožňován s malou politickou vůlí zákonodárce, u sportovních pravidel naopak tento stav nemusí vyvolávat větší problémy, neboť použití sankce k těmto normám se nejeví nezbytným. Je tomu tak např. u sportovních pravidel fair-play, jež někdy bývají obsažena i v písemné podobě. Jejich dodržování je dáno kulturním a sportovním vědomím, kde praktické použití sankcí je problematické. Při zmínkách o sankcích se jeví vhodným učinit jednu poznámku, neboť chápání sankcí může být dvojitý. Jednak vystupují v preventivní roli, kdy svou existencí mají předcházet porušení příslušného pravidla, a jednak nastupují v klasické podobě jako represivní opatření v případě porušení pravidel. Pokusit se taxativně vymezit rejstřík právních a sportovních sankcí v návaznosti na konkrétní sportovní-právní jevy je prakticky nemožné a takové snažení by

bylo předem odsouzeno k nezdaru, zejména ve sféře sportovních pravidel. Mj. i z těchto důvodů tak nečiní ani teorie práva²⁰ ani teorie sportu.²¹ Stejně tak zřejmě nelze porovnávat sankce v právu na straně jedné a sankce ve sportu na straně druhé z hlediska jejich hodnoty a závažnosti. V právu se setkáváme téměř výlučně se sankcemi, které v objektivní rovině mají poměrně vysokou míru závažnosti (neplatnost právního úkonu, uložení trestu v průběhu trestního řízení), souvisí to nepochybně i s tím, že právem je upraven společenským míněním vyjádřený nejdůležitější okruh lidských vztahů, čemuž musí korespondovat i povaha přijímaných sankcí. Ve sportu je situace poněkud odlišná. I zde je nepochybná existence typu sankcí (diskvalifikace, pokuta), jež svým dopadem a závažností mohou směle konkurovat sankcím právním, kromě toho však máme co do činění s velkým množstvím sankcí, jimž je tento význam zcela cizí. Jde zejména o sankce nastupující tehdy, dojde-li k porušení pravidla upravujícího konkrétní průběh příslušné sportovní disciplíny. Tak je tomu např. jestliže v kopané některý z hráčů dopraví míč mimo vyznačenou hrací plochu, sankcí je potom možnost soupeřícího týmu uvést míč opětovně do hry.

Při úvaze o působení sankcí se zcela zákonitě dostáváme k jejich průniku. Tak jako bylo uvedeno, že působení právní a sportovní regulace se v určitých směrech prolíná, toto pronikání zaznamenáváme také u sankcí. Je nadbytečné zabývat se jejich podrobným rozbořením, proto jen uvedme jejich výčet s praktickým příkladem: 1) dojde k porušení sportovního pravidla (právního nikoliv), které však nevyvolá sportovní (pochopitelně ani právní) sankci, reprezentantem tohoto typu může být porušení některého z pravidel fair-play nemajícího stanovenou žádnou sankci. Odhlížím zde ovšem od možnosti, že hypoteticky i porušené pravidlo fair-play může být zároveň porušením normy právní (např. ust. § 415 obč. zák.); 2) porušení sportovního pravidla (nikoliv právního) vyvolá výhradně sportovní sankci, např. použití nedovoleně zahnuté hokejové hole má za následek vyloučení příslušného hráče; 3) dochází k porušení sportovního i právního pravidla, po němž by mělo následovat odpovídající použití jak sportovní, tak i právní sankce. Kondicionál v předchozí větě je použit záměrně proto, že někdy v těchto případech dochází k použití toliko sankce sportovní. Jako zcela typický příklad může sloužit právě úraz způsobený v průběhu sportovní činnosti, který je předmětem zájmu tohoto článku. Česká právní praxe²² je v uvedeném ohledu

ference Tělesná výchova a sport na přelomu století, FTVS, Praha, 1997 nebo Sborník příspěvků Národní konference Sport v České republice na začátku nového tisíciletí, UK FTVS, Praha, 2001.

¹⁹ LEROY, A.: Penal Law and Sport I, Olympic Review, 1981, str. 159, str. 29, citováno v: PRUSÁK, J.: Šport a právo, c.d., str. 83.

²⁰ KNAPP, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 36–37, 152–153, 200–201.

²¹ CHOUTKA, M.: Teorie sportu, Praha: Univerzita Karlova, 1988; KORČEK, F.: Teória a didaktika športu, Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, 1996.

²² Česká soudní praxe pouze v nemnoha případech měla možnost k tomuto problému zaujmout stanovisko. V odborné doktríně srovnej z nemnoha příspěvků např.: KOKEŠ, J.: Jedna facka za 5000 korun. (Zákon o regresních náhradách a úmyslná poranění mezi sportovci), Kopaná-hokej, 4, 1966, č. 11, str. 4–5; MÜTL, J.: Úmyslné zranění při hokejovém utkání. Kriminologický sborník,

velmi skromná, a to na rozdíl od zahraničí²³, přičemž použité právní sankce mohou být velmi přísné; 4) porušení právního pravidla při sportovní činnosti není doprovázeno porušením sportovního pravidla. Podstata této kategorie tkví tam, kde dochází sice k porušení právního pravidla, ale souběžně s dodržением (ne neporušením) pravidla sportovního, které je na daný jev vytvořeno. Příkladem může být opět sportovní úraz, jemuž se snaží ve sportovní sféře zabránit právě sportovní pravidla implikující v sobě prvky tzv. úrazové zábrany a ve sféře práva se pak promítá možným trestněprávním postihem zejména za ublížení na zdraví či civilněprávním nárokem na náhradu škody.

III. VÝCHODISKO PROBLÉMU

Při výkladu otázky právního významu sportovních pravidel pro právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy je nutno nejprve odpovědět na otázku, proč má být otázka sportovních pravidel ve vztahu k právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy zkoumána. Je tomu z toho důvodu, že sportovní pravidla zaujímají při hodnocení a stanovení odpovědnosti za sportovní úrazy hlavní místo. Některé teoretické názory vycházejí z předpokladu, že jednání v souladu se sportovními pravidly představuje jednu z podmínek přípustného sportovního rizika, podle názoru dalších bez porušení sportovních pravidel nelze hovořit o zavinění sportovce, jiné názorové směry pak argumentují, že skrze dodržení sportovních pravidel se poměřuje zachování „sportovního charakteru“ příslušného sportovního odvětví. Není sporu o tom, že nejvíce případů nedbalosti a neobezřetnosti se promítá do porušení sportovních pravidel. Někteří teoretikové pojí splnění požadavku obezřetnosti a předvídatelnosti rizika zranění i s dodržением sportovních pravidel, jiní, jdouce ještě dále, činí ze sportovních pravidel jediné kritérium opatrnosti. Bez porušení těchto pravidel nelze – podle jejich názoru – hovořit o nežádoucím jednání sportovce, s nímž by bylo možno spojovat nastoupení právních následků. Chybí totiž jiné měřítko, podle kterého by bylo

možno hodnotit „opatrnost“ sportovce.²⁴ Právo trestní i civilní nemůže požadovat – podle jejich názoru – od sportovců více než to, aby jejich jednání bylo v souladu se sportovními pravidly.²⁵ V intencích těchto sportovních pravidel se pak hodnotí nejen samotná opatrnost, ale i její stupeň.²⁶ Ve svém důsledku se pak otázka dodržení či nedodržení sportovních pravidel promítá do závěru o právní odpovědnosti sportovce za způsobený sportovní úraz.

Uvedené názorové linie reprezentují proud právníků, kteří se otázkami sportovních pravidel a jejich právním významem zabývají. Je však nutno také uvést, že ne vždy se oblast sportu setkávala se zájmem právníků; jedná se v širším kontextu o problém tzv. autonomie sportu. Mýtus autonomie sportu bývá pravidelnou zbraní zařazenou do arzenálu odpůrců právních zásahů do sportu a nejde jen o vyjádření názoru několika sportovních funkcionářů skeptických k účinnosti působení práva ve sportu. Obdobné hlasy se čas od času ozývají i ze soudní praxe. Nedávno, v roce 1986, bylo v jednom rozhodnutí zdůrazňováno, že „sportu by daleko víc prospělo, kdyby neprobíhaly opakované spory vyvolávané lidmi, kteří chtějí napadnout rozhodnutí řídicích sportovních orgánů“.²⁷ Pojetí autonomie sportu, kterým je relevantně zdůvodňována nutnost vynětí sportu z právní sféry, je ovšem mnohovrstevnaté. Jednou z těchto úrovní je úroveň kulturní, kde převládá názor, podle kterého sport obsahuje hodnoty, jež nejsou totožné s těmi, které jsou obvykle považovány v právu za imanentní. Sport a kolektivní hry se tak zdají být pouhým povyražením, zábavou, způsobem, jak příjemně ukrátit čas. Výraz autonomie sportu bývá používán také pro vyjádření názoru, že sport je říší oddělenou od práva, říší, jejíž společenské vztahy nepodléhají nutnosti své rekonstrukce ve vztahu právní. Zatímco právní normy jsou pevná pravidla, která předepisují práva a povinnosti, vztahy uvnitř společenské domény sportu se takto neposuzují.²⁸ Z toho pak nutně a logicky plyne závěr, že tyto dva typy diskurzu nemají a nemohou mít žádný společný jazyk a neexistují mezi nimi ani žádná pojitka. Komunikace mezi těmito rozdílnými systémy nemůže být zprostředková-

1985, č. 3, str. 160–162. Ze sociologického hlediska je zajiště pozoruhodné, že zdokumentované případy odrážejí oblast výkonnostního, nikoliv vrcholového a profesionálního sportu, když právě úrazy ve sportu profesionálním jsou nejvíce mediálně prezentovány a v literatuře i denním tisku, rozhlasu i v televizi se hovoří a píše o surové, brutální a zákeřné hře prakticky stále.

²³ Zahraniční soudní praxe, přestože ani ona doposud jednoznačně nevyřešila otázku hranic beztrestnosti sportovních úrazů, přistupuje k praktickým kauzám často velmi přísně a výsledky těchto řízení se v literatuře pravidelně odrážejí; k tomu srovnej: EVANS, A. C.: English Law of Sport in: WILL, M. R.: Auf dem Wege zu einem europäischen Sportrecht? Europa-Institut Universität des Saarlandes, 1989, str. 75, kde jsou některé z těchto případů uvedeny. Z poslední doby stojí za zmínku případ španělského fotbalisty José Davida Larga z týmu FC Seneca, kterému zemský soud v Cordobě vyměřil rok nepodmíněného trestu odnětí svobody a peněžité trest ve výši 390 000 marek. Largo dne 21. září 1997 v zápase s Atlétikem Guadal úmyslně fauloval soupeřova hráče tak brutálně, že ten musel kvůli vážnému zranění kolena ukončit kariéru (Právo, 26. 5. 1999).

²⁴ K tomu srovnej např.: AZEMA, I.: La responsabilité en matière de Sports, Lyon, 1934, str. 56.

²⁵ K tomu srovnej např.: BRUNNER, A.: Die Sportverletzung im schweizerischen Strafrecht, Zürich, 1949, str. 49.

²⁶ K tomu srovnej: KUBLI, F.: Haftungsverhältnisse bei Sportveranstaltungen, Zürich–Ulster, 1952, str. 71.

²⁷ FOSTER, K.: 'Developments in Sporting Law' in Allison, L. (ed), The Changing Politics of sport, Manchester University Press, 1993, cit. in: GARDINER, S.: Sport, Society and the Law, in: GARDINER, S. – FELIX, A. – O'LEARY, J. – JAMES, M. – WELCH, R.: Sports Law, Cavendish Publishing Limited, The Glass House, Wharton Street, London, 1998, str. 46.

²⁸ Tamtéž.

na žádným mechanismem a ve svém důsledku se nutně objevuje názor, že právo je nepřiměřenou formou autority řídící společenské normy sportu.

Odmítavý vztah části právního prostředí vůči sportu a sportovním pravidlům trefně vyjádřil již více než před třiceti lety Max Kummer ve své – v řadě ohledů dodnes nepřekonané – knize, když napsal: „*Právník se doposud pravidlům hry vyhýbal. 'Hra' mu – veleváženému – byla podezřelá; a vůbec si zadávat s herními pravidly pro něho znamenalo podbízet se právníckému polosuvětu a prohřešovat se proti dobré pověsti.*“²⁹

IV. PRÁVNÍ VÝZNAM SPORTOVNÍCH PRAVIDEL PRO PRÁVNÍ ODPOVĚDNOST SPORTOVČŮ ZA SPORTOVNÍ ÚRAZY – VÝVOJOVÉ DOKTRINÁLNÍ SMĚRY

Po tomto teoretickém úvodu se podívejme, jak se v doktríně a publicistice promítá otázka sportovních pravidel do posouzení právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. V této souvislosti je však třeba upozornit na skutečnost, že dále naznačené směry jsou toliko informativní bez možnosti vyčerpávající analýzy problému. Je tomu tak především z toho důvodu, že zatímco v české doktríně těmto otázkám není věnována žádná pozornost, zahraniční publicistika jim věnuje pozornost mimořádnou jak v rovině časopisecké³⁰, tak i monografické.³¹

Z hlediska zaměření tohoto článku jsem zvolil kategorizaci sportovních norem ze dvou pohledů: A) právní x neprávní význam sportovních pravidel, B) jejich vliv na posouzení právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy. Nemohu se však ubránit dojmu, že v této teoretické rovině jsou starší sportovněprávní materiály přínosnější než doktrína současná a zde lze s ohledem na rozsah článku poukázat toliko na nejzákladnější informace.

A) PRÁVNÍ x NEPRÁVNÍ VÝZNAM SPORTOVNÍCH PRAVIDEL

Jeden z doktrinálních pohledů hodnotí dopad sportovních pravidel na právní posouzení zejména sportovních úrazů podle toho, zda lze sportovním pravidlům přičíst právní význam či nikoliv. V právnických pojednáních se poměrně často objevuje názor, že připisování sportovním pravidlům (v oblasti odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy) určité právní relevance je ztotožněno s názorem o právním charakteru těchto sportovních pravidel jako norem právních. Někteří autoři tak činí výslovně zdůrazňujíc, že sportovní pravidla získávají v takových případech právní charakter a je možné jejich srovnání s právními normami,³² např. F. Kubli pak označuje sportovní pravidla jako subsidiární právní předpisy.³³

Právní charakter sportovních pravidel nevzbuzuje pochybnosti tehdy, jestliže jsou tato pravidla obsažena výslovně v právních předpisech majících sílu zákona nebo v případě podzákoných právních předpisů, jsou-li vydány na základě zákona k jeho provedení. Dodržování sportovních pravidel je pak garantováno státními orgány a sportovní pravidla získávají v těchto podmínkách charakter norem právních a jejich závaznost je stejná jako u každé jiné právní normy. Stanoví pak podmínky právních vztahů a v jejich rámci i právních vztahů trestněprávních.³⁴ Takové případy jsou však spíše výjimečné a nejčastěji se vztahují pouze k některým sportovním pravidlům.³⁵ V literatuře se pak uvádí, že právní význam sportovním pravidlům je připisován také tehdy, jestliže tato pravidla sice nejsou přijímána zákonodárnými orgány v zákonech nebo jiných právních předpisech, ale prostřednictvím orgánů sportovních, přičemž státní orgány na základě obecně závazných předpisů porušování těchto pravidel výslovně sankcionují, a připisují jim tak určitý právní význam.³⁶ V této souvislosti lze zmínit např. trestní kodex Equádoru z 30. let 20. století, jenž při stanove-

²⁹ K tomu srovnej: KUMMER, M.: *Spielregel und Rechtsregel (Abhandlungen zum schweizerischen Recht)*, Bern, 1973, str. 10.

³⁰ Z množství literatury k tomu tématu srovnej např.: LOOSCHELDERS, D.: *Die haftungsrechtliche Relevanz aussergesetzlicher Verhaltensregeln im Sport*, *Juristische Rundschau*, 2000, sešit 7, str. 265 a násl.

³¹ K tomu srovnej např.: SZWARC, A. J.: *Karnoprawne funkcje regułów sportowych*, Poznań, 1977 nebo GSCHÖPF, M.: *Odpovědnost při porušení sportovních pravidel*, 2000, uvedeno v: GSCHÖPF, M – GSCHÖPF, H.: *Právní posuzování nehod a úrazů při provozování zimních sportů v Rakousku*, *Bulletin advokacie*, 2005, č. 10, str. 73 a násl.

³² K tomu srovnej např.: JĘDRUCH, S.: *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, *Wydawnictwo prawnicze*, Warszawa, 1972, str. 23.

³³ K tomu srovnej: KUBLI, F.: *Haftungsverhältnisse bei Sportveranstaltungen*, Zürich-Ulster, 1952, str. 69.

³⁴ K tomu srovnej např.: JĘDRUCH, S.: *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, *Wydawnictwo prawnicze*, Warszawa, 1972, str. 30.

³⁵ Lze sem z historie zařadit např. pravidla pěstních soubojů svého času v Rusku, zavedená prostřednictvím Kateřiny I., zásady provozování vodního lyžování ve státech Ohio a Michigan, pravidla organizování sportovních závodů na veřejných cestách apod.

³⁶ Op. cit. sub 34), str. 35.

ní hranic neodpovědnosti sportovce za sportovní úrazy odkazoval na sportovní pravidla, jejichž dodržení bylo jednou z podmínek beztrestnosti. V těchto případech pak určitý právní význam sportovních pravidel nezakládá pochybnosti. Obtížnější je situace, kdy právní význam sportovních pravidel není založen na jejich výslovném zařazení do systému právních norem a jejich porušování není ani státními orgány sankcionováno. V takových případech bývá právní význam sportovních pravidel (ovšem nikoliv jejich charakter jakožto norem právních) dovozován na základě jiných faktů např. tím, že při úvaze o hranicích odpovědnosti sportovce za sportovní úraz se posuzuje otázka trestnosti sportovce mimo jiné prostřednictvím dodržení nebo porušení sportovních pravidel. Správně se však uvádí, že i při akceptaci tohoto stanoviska by nebylo možno označit sportovní pravidla za právní normy. Takový význam by mohly mít např. tehdy, jestliže by jim právní předpisy „přisoudily“ roli bezpodmínečných direktiv určujících hranice trestní odpovědnosti. Není však ve sportovněprávní doktríně větších pochybností o tom, že nemají charakter právních norem tehdy, pokud se prizmatem jejich dodržení nebo porušení posuzuje např. otázka zavinění, společenské nebezpečnosti nebo jiných podmínek odpovědnosti.

Naproti tomu je vcelku bez pochybností přiznáván právní význam sportovním pravidlům v podmínkách, kdy odškodnění za sportovní úraz vzniklý v důsledku porušení sportovních pravidel bývá konstruováno jako tzv. smluvní (kontraktová) odpovědnost a dodržování sportovních pravidel jako ujednání tzv. sportovní smlouvy.³⁷

B) SPORTOVNÍ PRAVIDLA A JEJICH VLIV NA POSOUZENÍ PRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI SPORTOVců ZA SPORTOVNÍ ÚRAZY

Při posouzení významu sportovních pravidel ve vztahu k odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy lze vysledovat v obecné teoretické rovině v zásadě (při zjednodušeném pohledu) pět možných přístupů: 1) dodržení sportovních pravidel nemá z faktického hlediska pro posouzení odpovědnosti sportovce za sportovní úraz žádný význam, 2) dodržení, resp. porušení sportovního pravidla je jedinou podmínkou pro posouzení odpovědnosti sportovce za sportovní úraz, 3) dodržení sportovního pravidla je jednou z podmínek beztrestnosti sportovce za sportovní úraz, 4) dodržení sportovního pravidla je jednou z podmínek, které se při posuzování odpovědnosti sportovce zohledňuje, samo dodržení však není podmínkou pro absenci právní od-

povědnosti, 5) dodržení sportovního pravidla je jednou z podmínek, které se při posuzování odpovědnosti sportovce zohledňuje, samo porušení sportovního pravidla bez dalšího však nemusí být podmínkou pro vznik právní odpovědnosti. Dlužno dodat, že takto nastíněný model je modelem výrazně hypotetickým a akademickým, zejména první dvě varianty se v takto vyhraněné podobě prakticky neobjevují a doktrína spíše operuje s modely 3 – 5. Bez nutnosti podrobného výkladu k jednotlivým kategoriím se nyní podíváme na některé názory, které v této souvislosti v doktríně vykrytalizovaly.

Tyto modelové varianty jsou v zásadě důsledkem nastolené otázky, jaký je význam sportovních pravidel při posuzování právní odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy? Je samo dodržení sportovního pravidla důvodem pro vyloučení právní odpovědnosti? A naopak, je porušení sportovního pravidla bez dalšího důvodem pro založení odpovědnosti sportovce za sportovní úrazy? Již v dřívějším období právníci zabývající se těmito otázkami dospívali k závěru, že vedle samotného porušení sportovních pravidel je nutno sportovci také dokázat jejich úmyslné nebo nedbalostní porušení, coby obecný předpoklad odpovědnosti.

Proti absolutizaci sportovních pravidel jsou namítány především čtyři argumenty: 1) i když jsou texty stanovující pravidla hry dílem sportovních seskupení uznávaných státem, unikají přímému vlivu legislativní či výkonné moci, a také působení moci soudní, 2) navíc nejsou vždy psány s ohledem na věci týkající se právní odpovědnosti. Neboť kromě předpisů snažících se zajistit bezpečnost hráčů a třetích osob, řada pravidel má na zřeteli pouze poctivost při hře, výběr nejlepších sportovců nebo prostě zachování míry a určují například vymezení různých částí hřiště,³⁸ 3) v některých případech jde úprava sportovních pravidel z hlediska prevence před vznikem úrazu dále, než je právní úprava odpovědnosti za škodu, resp. předcházení škodám, z čehož plyne, že úprava obsažená ve sportovních pravidlech je „přísnější“ než úprava obsažená v právních kodexech; za takové situace pak nelze s porušením sportovního pravidla spojovat bez dalšího splnění jedné z podmínek právní odpovědnosti, 4) charakter sportu, jeho praktické fungování a rozvoj vyžadují, aby právně nebyla postihována lehká (bagatelní) porušení sportovních pravidel, i když by měla za následek vznik škody, ale toliko závažná porušení sportovních pravidel.

Např. Le Roux ve své disertaci z roku 1935, věnované odpovědnosti v oblasti sportu, vychází z přesvědčení, že sportovní pravidla mají význam toliko orientační. Ani jejich dodržení sportovcem, ale ani jejich porušení neřeší ještě otázku jeho odpovědnosti. Sportovní

³⁷ Sportovní smlouva je zcela specifickým institutem, jehož rozbor by přesáhl možnosti tohoto článku. K těmto otázkám srovnej např.: SOŠNIAK, M.: Prawne znaczenie naruszenia reguł sportowych, Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Warszawa-Poznań, 1962, č. 2, str. 47; SAVIGNAC, J.: La responsabilité contractuelle en matière de spectacles sportifs, Paryž, 1943; AZEMA, I.: La responsabilité en matière de Sports, Lyon, 1934; LE ROUX, L.: La responsabilité en matière sportive, Rennes, 1935.

³⁸ K tomu srovnej: VEAUX, D.: Le droit du sport, les responsabilités, Paris, 1987, kapitola: Sport et loisir.

pravidla – podle mínění Le Rouxe – jsou toliko ukazateli, které mají pomoci soudci při posuzování otázek odpovědnosti. Soudce totiž nezávisle posoudí, zda jednání sportovce, ve shodě či v rozporu se sportovními pravidly, má znaky protiprávnosti a jako jednání zaviněné může být „připsáno“ sportovci, který způsobil škodu.³⁹ Ve francouzské právní doktríně, která mnohokrát věnovala pozornost těmto otázkám, byl opakovaně vyjádřen pohled, že sportovec v průběhu sportovního zápolení bere na sebe dvojí závazek: dodržování jím akceptovaných pravidel sportovního soutěžení, jakož i obecnou povinnost jednání, jež je v souladu s požadavky obezřetnosti (rozvahy) a požadavky, jaké opatrnost, rozvaha a obezřetnost vyžadují dodržovat v podobných situacích. Průkopníkem těchto názorů – zejména v oblasti civilní odpovědnosti – byl významný specialista R. Savatier.⁴⁰ V obdobném duchu pak argumentovali např. Le Roux, Azéma, Joureau, Demogue ve svých monografiích věnovaných sportovnímu právu. Dodržení sportovních pravidel nezakládá, podle jejich mínění, automaticky závěr o absenci odpovědnosti. Vedle toho je totiž potřebné, aby využití možností daných pravidly bylo rozvážné, uvážlivé a všestranně vyvážené.

Tento pohled však nebyl doménou pouze francouzské doktríny, objevil se výrazně i v doktríně polské a u autorů polskými sportovně-právními odborníky citovanými. Např. M. Bojarski uvádí, že sportovní pravidla mohou mít význam toliko jediný, a to pomocný při stanovení hranic trestní odpovědnosti. Nedodržení sportovních pravidel pak může mít vliv toliko na výši trestu, ale samo o sobě neřeší otázku trestní odpovědnosti sportovce.⁴¹ Podle názoru M. Sośniaka sportovní pravidla pomáhají při hodnocení konkrétních situací, nemají však závaznost, mají sice vlastnost poznávací, nikoliv však normativní. Sportovní pravidla upravují principy chování sportovců v průběhu sportovních

her a soutěží, nepředstavují však uzavřený okruh podmínek, které by nepřipouštěly žádné hodnocení z hlediska právního řádu a zásad společenského soužití.⁴² M. Sośniak tak sportovní pravidla hodnotí z hlediska práva jako „technické normy“. Z obdobné koncepce vycházel i S. Śliwiński, který zdůraznil, že „při sportovních hrách je třeba klást důraz nikoliv pouze na pravidla hry, ale na zavinění; kdyby sportovní pravidlo umožňovalo dopustit se jednání škodlivého nebo nebezpečného pro zdraví nebo život, takové pravidlo by neodstranilo zavinění; v opačném případě bychom totiž museli dospět k závěru, že pravidlo upravující průběh sportovní hry by mohlo vyloučit právní normu“.⁴³ Nejednoznačné stanovisko v této oblasti reprezentují např. H. L. Mazeaud a F. Kubli, kteří rozdělují sportovní normy na *Ausführungsregeln* a *Vorsichtsregeln* a pouze posledním z nich přikládají význam norem právních.⁴⁴ Tato pravidla pak A. J. Szwarc označuje jako „reguly porządkowe“ a „reguly ostrożności“.⁴⁵ Pohled skupiny názorů, které odmítají dodržení sportovního pravidla jako okolnost bez dalšího vylučující odpovědnost, můžeme shrnout stanoviskem J. Chassériaux, který ve své obsáhlé disertaci napsal: „Vina sportovce, která zakládá odpovědnost ve vztahu k třetím osobám, nemůže být směřována s jeho chybou, a tedy se samotným porušením pravidel hry. Jest to totiž pojetí výrazně širší. Odpovídá on za způsobení škody, ne za samotné porušení pravidel, ale rovněž za nedostatek opatrnosti, rozvahy, obezřetnosti a soudnosti“.⁴⁶

Tento názorový proud pak vyjadřuje přesvědčení, že ani dodržení sportovního pravidla nemusí být důvodem pro absenci právní odpovědnosti. Ve slovenské doktríně se k těmto závěrům přihlásil např. J. Prusák,⁴⁷ nepřímo P. Gališin⁴⁸, nověji pak např. M. Havranová.⁴⁹

Nejedná se však o názorový proud, jehož závěry by byly přijímány jednoznačně. Existují i v součas-

³⁹ K tomu srovnej: ROUX, L. LE.: La responsabilité en matière sportive, Rennes, 1935.

⁴⁰ K tomu srovnej: SAVATIER, R.: Traité de la responsabilité civile en droit français, Paříž, 1939.

⁴¹ K tomu srovnej: BOJARSKI, M.: Wylaczenie odpowiedzialności karnej za wypadki w sporcie, Nowe prawo, 1970, č. 10, str. 1447.

⁴² K tomu srovnej: SOŚNIAK, M.: Prawne znaczenie naruszenia regul sportowych, Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny, Warszawa-Poznań, 1962, č. 2, str. 48-50.

⁴³ K tomu srovnej: ŚLIWIŃSKI, S.: Polskie prawo karne materialne – Część ogólna, Warszawa, 1946, str. 142.

⁴⁴ K tomu srovnej např.: MAZEAUD, H., L.: Traité théorique et pratique de la responsabilité civile, 1960, KUBLI, F.: Haftungsverhältnisse bei Sportveranstaltungen, Zürich-Ulster, 1952.

⁴⁵ Do první skupiny pak patří ta pravidla, která se vztahují bezprostředně k pravidlům hry a určují průběh sportovního klání. Tímto typem pravidla pak je například pravidlo, že ve fotbale jiní hráči než brankář nemohou zasáhnout míč rukou nebo že v tenise musí míč dopadnout na vymezené „pole“ protihráče. Druhá skupina pravidel se pak týká těch pravidel, která sportovcům ukládají povinnost zachovávat obezřetnost a která jsou ve sportovních řádech zakotvena z toho důvodu, aby se předcházelo surovým útokům, jakož i sportovním úrazům. Ve fotbale je takovým pravidlem např. zákaz zvednutí nohy nad určitou stanovenou úroveň, v boxu pak např. pravidlo zakazující zasahovat soupeře „od pasu dolů“. Szwarc ovšem uvádí, že se nejedná o jediné dělení sportovních pravidel a provádí rozsáhlejší analýzu sportovních pravidel. K tomu srovnej např.: SZWARC, A. J.: Granice bezkarnosti wypadkův sportowych (9), Sport Wyczynowy, č. 7, 1972, str. 39 a násl.

⁴⁶ K tomu srovnej: CHASSERIAUX, J.: Droit sportif et responsabilité, Bordeaux, 1965.

⁴⁷ K tomu srovnej: PRUSÁK, J.: Šport a právo, c.d., str. 231.

⁴⁸ Blíže srovnej: GALIŠIN, P.: Materiálna podmienka trestnosti športových hráčov pri športovom výkone, Kriminálny sborník, 1987, č. 12, str. 753 a násl.

⁴⁹ K tomu srovnej: HAVRANOVÁ, M.: Trestná zodpovednosť v športe, v: Športová humanistika v systéme studia športových pedagógov, Zborník referátov z medzinárodnej konferencie, Bratislava, 2003, str. 62.

nosti názory, které na daný problém pohlížejí odlišně. Např. současná anglická doktrína⁵⁰, opřená o starší soudní praxi, uváděla, že někteří hráči se domnívají, že souhlasí s některým jednáním v souvislosti s porušením pravidel, o kterých vědí, že se s pravděpodobností vyskytnou při běžném průběhu hry. Taková jednání mohou, ale nemusí být nezákonná. V případech *Bradshaw*⁵¹ a *Moore*⁵², procesech týkajících se zabití v průběhu fotbalového zápasu, soudce Bramwell, resp. Hawkins rozhodli, že je nepodstatné, zda obviněný porušil pravidla, či nikoliv; je vinný, pokud, podle soudce Bramwella, měl v úmyslu nebo věděl, že činem pravděpodobně způsobí vážné zranění, podle soudce Hawkinse, pokud použitá síla by pravděpodobně způsobila zranění. Soudce Bramwell však řekl porotě, že pokud obžalovaný hrál v souladu s pravidly, svědčí to o tom, že nejednal způsobem, o kterém věděl, že by pravděpodobně způsobil zranění. Soudci poznamenali, že fotbal, ačkoli je zákonný, byl v té době „brutální“ hrou. Skutečnost, že je čin v souladu s pravidly, která žalující strana zná, se zdá jasným důkazem toho, že k němu žalující svolil a ve světle pečlivěji formulovaných pravidel dnes uznaných sportů, představuje alespoň nějaký důkaz, že to bylo rozumné jednání, ke kterému by mohl být dán účinně souhlas.

Zejména německý a rakouský doktrinální směr rází zásadu, že podmínkou právní odpovědnosti je právě porušení sportovního pravidla při současně splněné podmínce, že se jednalo o závažné, hrubé porušení tohoto pravidla.⁵³ Uvedený závěr je odrazem argumentace, podle níž pro povinnost náhrady škody hráče, který škodu způsobil, je nutné, aby škodu svému spoluhráči způsobil tak, že se provinil protiprávním chováním. Je ovšem zapotřebí vzít v úvahu, že při provozování různých druhů sportu, kde je více účastníků, (především sporty jako fotbal, ale i při dalších sportech provozovaných v kolektivu) a je u nich nevyhnutelný vzájemný blízký kontakt mezi účastníky nebo nutným sportovním náčiním, dochází k ohrožení nebo zranění účastníků. To je typické zejména při sportu,

jako je fotbal. Ohrožení či zranění jsou brána v úvahu podle pravidelnosti jejich výskytu, která je pro daný sport přirozená. S ohledem na vysokou hodnotu odpovídající rozvoji sportu v lidském společenství existuje totiž souhlas s rizikem, které je nutně s provozováním sportu spojeno – s rizikem tělesného poškození účastníků. Pokud porušení tělesné bezpečnosti při provozování sportu nejsou způsobena zvětšením rizika, které tkví v samé přirozenosti druhu sportu, nemohou být jednání a zanedbání, která je způsobují, nazírána jako porušení práva. Při tělesném zranění osob musejí být obecné předpoklady pro porušení práva omezeny uvedeným způsobem. Účastní-li se tedy někdo nějakého soutěžního (kontaktního) sportu, vydává se jemu známým, nebo alespoň jím rozpoznatelným nebezpečstvím, která s sebou daný sport nese. Jednání vylučující protiprávní konání škůdce, tedy skutečné jednání na vlastní nebezpečí, může být akceptováno jen tehdy, když by vážení zájmů ukázalo, že tím byla zrušena (porušena) povinná opatření ze strany škůdce. To platí zpravidla při běžném lehkém porušení objektivní povinnosti být opatrný ze strany ohrožujícího. Při takovém sportu se musí vycházet z toho, že zranění spoluhráče nejsou protizákonná, pokud jsou důsledkem typických, pro daný sport nevyhnutelných, porušení pravidel.

Česká trestní doktrína, pokud se okrajově a nepřímě k uvedenému problému sportovní činnosti vyjadřovala, argumentací dodržením nebo porušením sportovních pravidel neobsahuje.⁵⁴ Jedinou výjimku zřejmě představoval A. Solnař, který se v rámci výkladu o okolnostech vylučujících protiprávnost zmiňuje o sportu v souvislosti s analogií k lékařskému zákroku. Hovoří, byl pouze v poznámce pod čarou a nikoliv v rámci výkladového textu, o tom, že „*jakousi analogii lze konstatovat v řešení otázky posuzování sportovních výkonů, pokud jsou připuštěny, čin neporušil pravidla sportu a byl vykonán za sportovním účelem.*“⁵⁵

Velmi skromná česká civilněprávní doktrína se zdá klonit k závěrům české soudní praxe, která za pr-

⁵⁰ K tomu srovnej: SMITH & HOGAN: Criminal Law, 9. vydání, Butterworths, 1999, str. 410 a násl.

⁵¹ (1878) 14 Cox CC 83 (Leicester Assizes).

⁵² (1898) 14 TLR 229 (Leicester Assizes).

⁵³ K tomu srovnej: LOOSCHELDERS, D.: Die haftungsrechtliche Relevanz aussergesetzlicher Verhaltensregeln im Sport, Juristische Rundschau, 2000, sešit 7, str. 265 a násl.; FRITZWEILER, J.: Praxishandbuch Sportrecht, München, 1998, str. 335 a násl. nebo FUCHS, M.: Deliktsrecht, 4. vydání, 2003, str. 72.

⁵⁴ K tomu srovnej: Československé trestní právo, svazek I., obecná část, Orbis, Praha, 1959, str. 233; Československé trestní právo, svazek I., obecná část. Druhé, částečně přepracované vydání, Orbis, Praha, 1969, str. 143; Československé trestní právo, svazek I., obecná část, Orbis, Praha, 1976, str. 127; NOVOTNÝ, O. – DOLENSKÝ, A. – JELÍNEK, J. – VANDUCHOVÁ, M.: Trestní právo hmotné. I. obecná část. 2. přepracované vydání, Codex, Praha, 1995, str. 140; NOVOTNÝ, O. – DOLENSKÝ, A. – JELÍNEK, J. – VANDUCHOVÁ, M.: Trestní právo hmotné. I. obecná část. 3. přepracované vydání, Codex, Praha, 1997, str. 147; KRATOCHVÍL, V. – MATES, P. – KUČKA, J. – KALVODOVÁ, V. – JURÁKOVÁ, I.: Trestní právo hmotné, obecná část – II. vydání, Masarykova univerzita, Brno, 1996, str. 239; KUČKA, J.: Riziko v pojetí kriminologickém a juristickém, Brno, Masarykova univerzita, 1997, str. 85; ŠÁMAL, P.: K úvodním ustanovením připravované rekodifikace trestního zákona, Trestněprávní revue, 2002, č. 12, str. 356; KUČKA, J.: Několik poznámek k postavení a formulaci okolností vylučujících protiprávnost v připravované rekodifikaci trestního zákona, Trestněprávní revue, 2003, č. 2, str. 51; KUČKA, J.: Přípustné riziko jako okolnost vylučující protiprávnost v návrhu kodifikace trestního práva hmotného, Trestněprávní revue, 2004, č. 6, str. 165.

⁵⁵ V rámci tohoto článku bylo prezentováno prakticky shodné stanovisko A. Gubiňského a stejné závěry odráží i tzv. teorie účelu.

votní předpoklad vzniku odpovědnosti za škodu považuje porušení sportovního pravidla jakožto porušení prevenční povinnosti ve smyslu ustanovení § 415 obč. zák.⁵⁶

V. ZÁVĚR

Uvedený příspěvek se snažil seznámit čtenáře s jednou výšečí oblastí právní odpovědnosti sportovců za způsobené sportovní úrazy spíše z teoretického hlediska a lze ho ve vztahu k uvedenému problému považovat za jeden z prvních (ne-li úplně první) příspěvků v novodobé české právní a sportovněprávní publicistice. Jeho cílem tak je především pokusit se vyvo-

lat čtenářský zájem o uvedenou problematiku a šířeji o oblast právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy, neboť je škoda, že v české publicistice nebyla uvedená otázka podrobněji prakticky nikdy věnována ucelenější pozornost. Při vědomí, že článek teoretického zaměření by nemohl zcela splnit účel bez praktického pohledu na danou problematiku, zpracoval jsem pro čtenáře Časopisu pro právní vědu a praxi i článek zaměřený více praktičtěji a konkrétněji na právní odpovědnost sportovců za sportovní úrazy v tzv. kolektivních a bojových sportech. Seznámení se s oběma příspěvky, resp. s dalšími materiály sportovněprávního projektu pak umožňuje hlubší (byť stále pouze úvodní) nahlédnutí do problému právní odpovědnosti sportovců za sportovní úrazy.

⁵⁶ K tomu srovnej: JEHLIČKA, O., ŠVESTKA, J., ŠKÁROVÁ, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2002, str. 461, 466; HOLUB, M. – BIČOVSKÝ, J. – POKORNÝ, M. – HOCHMAN, J. – KOBLIHA, I. – ONDRUŠ, R.: Odpovědnost za škodu v právu občanském, pracovním, obchodním a správním, praktická příručka, Linde Praha, 2003, str. 15.